

Dorta Jagić

Mali rječnik biblijskih žena

Mala zvona, Zagreb, 2013., 160 str.

Hrvatska književnost je kroz svoju višestoljetnu povijest imala mnoge dodire s vjerom, osobito s kršćanstvom. Religiozni osjećaji nisu nestajali ni u vremenima suvremenosti, kada su racionalizam, ateizam i njima sazdane moderne ideologije željele zatomiti taj najintimniji aspekt ljudske želje za proslavljanjem Boga pisanim putem. Dosad je najbolju teološko-literarnu analizu odnosa književnosti i vjere kroz hrvatsku povijest napisao Drago Šimunža u svojem dvosvečanom djelu *Bog u djelima hrvatskih pisaca – vjera i nevjera u hrvatskoj književnosti 20. stoljeća*, u kojem je obradio mnoge poznate i manje poznate hrvatske književnike te njihov odnos prema Bogu, vjeri i onostranome.

Premda se i hrvatski protestantizam može pohvaliti iznimnim doprinosom hrvatskoj književnosti koji su u začetku reformacije dali Antun Dalmatin i Stipan Konzul Istranin, ubrzo je reformacija u Hrvatskoj bila spriječena da se razvije i u književnom smislu. Govoreći iz današnje perspektive, evanđeosko kršćanstvo u Hrvatskoj nije pridavalo prevelike pozornosti književnosti budući da je naglasak bio na teološkoj literaturi. Unatoč tomu, postoje hvalevrijedni literarni iskoraci poput djela Miroslava Volfa *I znam da sunce ne boji se tame* koje govori o književnosti i pobožnosti u djelima Alekse Šantića (izdane kad je Evanđeoska crkva kupila njegovu rodnu kuću u Mostaru). Pjesnički je izričaj na osobit način gajila Kristova crkva u Zagrebu, koja je godinama organizirala večeri kršćanske poezije, a danas tu tradiciju nastavljaju u Vukovaru događanjima pod naslovom “Dolina blagoslova”. Također, treba spomenuti vjerničko pjesništvo slavonskoga pjesnika Mate Godanja, Hede Domitrović iz Zagreba te Darka Petrova iz Zadra. Zadnje poznatije djelo *Tko je tu odavde je* napisao je prije nekoliko godina evangelički teolog i gostujući predavač na Biblijskom institutu Boris Gunjević, kao koautor s međunarodno poznatim hrvatskim piscem Predragom Matvejevićem.

Dorta Jagić autorica je za koju se može reći da je unijela više evanđeoskog u suvremenu književnost nego što je uspjela unijeti književnost u evanđeosko kršćanstvo. Razlog tomu prije svega spomenuta je marginalizacija umjetničkih i literarnih izričaja u protestantsko-evanđeoskom kršćanstvu u Hrvatskoj. Zagrebačka autorica, rodnom iz Sinja, grada pjesnika Dinka Šimunovića, već se niz godina bavi pisanjem i prevođenjem. Njezin je rad zapažen tijekom srednjoškolskog obrazovanja, da bi se razvio i tijekom studija na Isusovačkom filozofskom fakultetu u Zagrebu. Za svoj je rad dobila 1999. prestižnu hrvatsku literarnu nagradu

“Goranov vijenac” za mlade autore. Uslijedili su i međunarodni uspjesi pa je na festivalu poezije u Rumunjskoj osvojila “The Balkan Grand Prize for Poetry”, a prošle je godine na festivalu u Gdanjsku u Poljskoj osvojila nagradu “The Poet of Freedom Literary Prize” za knjigu pjesama “Kauč na trgu”.

Jedinstvenost koju je autorica unijela u suvremenu književnost njezino je otvoreno naglašavanje Boga u svojim djelima. Prema njezinim riječima: „Boga sam susrela i doživjela kao živu Ljubav tek u svojevrsnom ‘punkerskom’ okružju protestantizma, gdje je naglasak na Božjoj milosti, spasenju vjerom i evanđelju kao jedinom temelju istine, bez naslaga kasnijih teoloških ‘izmudrenih’ nanosa i institucionalnog okoštavanja. Meni i sama riječ ‘protestantizam’ govori mnogo... Ipak, pravo je kršćanstvo moguće i u najokoštalijoj religioznoj sredini, samo ako čovjek kritički promišlja predloženo (nekad i nametnuto) i iskreno želi upoznati Mesiju.“

Kao rijetka kršćanska aktivistica za ženska prava, sastavila je i uredila *Mali rječnik biblijskih žena*. Premda je kršćanska teologija u Hrvatskoj u posljednjih desetak godina prilično obogaćena kvalitetnom i relevantnom teološkom literaturom, priručnicima i leksikonima, ovaj rječnik nije samo izvještaj s obiljem fusnota i konkordancija. On unosi u glavni tekst naizgled sporedne i često marginalizirane likove: žene – koje su aktivno sudjelovale u tri tisuće godina dugoj biblijskoj povijesti.

Abecednim redom u rječniku navode se poznate i manje poznate biblijske žene. Od židovskih junakinja, poput kraljice Estere, do pokvarenih poput Izebele, ili pogubnih kao Dalila i Salome - kćeri “notorne” Herodijade. Neimenovane su također u rječniku imenovane, poput mudre žene iz Tekoe ili mudre žene iz Abela, te vrsne žene iz knjige Mudrih izreka. Uz imenovane žene stoji i značenje imena na hebrejskim i grčkim biblijskim izvornicima. To je važno jer u Bibliji vrijedi pravilo *Nomen est Omen* te je za pravilno razumijevanje svetopisamskih radnji i njihovih konteksta potrebno poznavati simboliku koju ime nosi. Tako je npr. Jaela, koja je bila poznata ratnica, u izvornom značenju “vješti kozorog” ili Elišeba, žena velikog svećenika Arona znači “Bog mi je zavjet”, dok je Ruta jednostavno “prijateljica”.

Nakon kratkoga lingvističkog uvoda, slijedi Dortina interpretacija u obliku pjesničke lirike. O, primjerice, Lotovoj ženi autorica kaže: “zamišljam da je imala tanku kosu boje zrnja pržene kave, punu draguljima optočenih češljica”. Takve opise nalazimo kod gotovo svakog lika, tako da čitatelj biva uvučen u živopisni svijet žena bliskoistočnog i antičkog starog vijeka.

Taj lirsko-hermeneutički maštoviti put traje kratko (radi se ipak o “malom” rječniku). Dorta Jagić nastavlja pružajući ostale informacije o biblijskim ženama: tko su bile, na kojem položaju i gdje se u Bibliji može pronaći spomenuti lik. Opisane su radnje i djelovanje svake spomenute žene. Autorica te događaje i propituje: kakve su bile njihove osobne unutarnje borbe ili kakva im je sudbina

bila nakon što biblijski narativ prestaje? Kroz pitanja, dotiče se i suvremenih problema koji su u biti vrlo slični ondašnjima, poput borbe za vjeru, ljubav, poput strahova, ljubomore, pitanja zla i grijeha te vjernosti Bogu i brige o obitelji.

Da bi stilski upotpunila rječnik, autorica na pojedinim mjestima u fusnote dodaje informacije o radovima velikih majstora slikarstva, romanopisaca i glazbenika koji su svojim djelima nastojali opisati život pojedinoga ženskog lika iz Biblije.

Mali rječnik biblijskih žena možda je malen prema broju stranica, ali prema literarnoj vrijednosti on je veliko i vrijedno djelo. Knjiga, među ostalim, otvara horizonte, daje smjerove i poticaje svima koji žele izraziti evanđeosku vjeru kroz umjetnost i pjesništvo.

Vatroslav Župančić

Smith Wigglesworth

Vjera koja raste

Figulus d.o.o, Koprivnica, 2014., 224 str.

Vjera koja raste prijevod je knjige *Ever Increasing Faith*, koju je 1924. godine objavila izdavačka kuća Gospel Publishing House, službeni izdavač Assemblies of God. Za Wigglesworthova života 1938. godine, kod istog nakladnika, objavljena je još jedna knjižica njegovih propovijedi *Faith That Prevails*.

Smith Wigglesworth (1859. – 1947.), jorkširski vodoinstalater, nakon svog krštenja u Svetom Duhu, u Sunderlandu 1907. godine (opisano u dvanaestom i osamnaestom poglavlju), postaje svjetski glasoviti evangelizator, i to nakon smrti svoje supruge Mary Jane Polly Featherstone, koja je bila časnica Vojske spasa i pastor njihove lokalne zajednice Bowland Street Mission u Bradfordu, gdje su proveli većinu života. Naime, prema vlastitu priznanju i činjenici kojom se ponosio, Wigglesworth u čitavom životu nikada nije čitao ni jednu drugu knjigu osim Biblije, od koje se nije razdvajao (ponudio je novčanu nagradu svakome tko ga ikad zatekne bez njegova džepnog primjerka Novog zavjeta), pa čak ni novine (govorio je kako je bolje čitati istinu koju donosi Božja Riječ, nego gubiti vrijeme na poluistine što izlaze u tisku). Stoga je razumljivo da on zapravo i nije pisac knjige koja je objavljena pod njegovim imenom. Stanley Frodsham, Wigglesworthov bliski prijatelj i autor njegove prve biografije *Smith Wigglesworth, Apostle of Faith*, sakupio je i sredio stenogramе i transkripte njegovih propovijedi, vrlo popularnih u to doba. Zaradu od prodaje, koja je s obzirom na njegovu reputaciju, bila relativno visoka, Wigglesworth je donirao raznim misijskim organizacijama, ponajviše u Africi, gdje je služila njegova kći Alice Salter.